

Kulturdepartementet

Vår ref.:
19/4799 IBN

Deres ref.:
19/2515

Ark.:
C66 &13

Dato:
02.12.2019

Svar - Høringsuttalelse NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø – Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver

Vi viser til høringsbrev med høringsnotat av 01.07.2019.

Folloarkivet er et interkommunalt arkiv med Oppegård og Frogn kommuner som deltakerkommuner. Vi er både rådgivende organ og depotinstitusjon for våre kommuner. Følgende hørings svar er utarbeidet av Folloarkivet i samarbeid med arkivlederne i våre kommuner, det er likevel Folloarkivets hørings svar som foreligger og ikke den enkelte kommunes da en av disse krever politisk behandling.

Vi ser behovet for en ny arkivlov tilpasset en digital forvaltning og med en forenklet språkdrakt. Et utvidet virkeområde, tydeligere begrepsbruk og formål, samt fleksibilitet mot en fortsatt digital utvikling ønskes velkommen. Samtidig opereres det flere steder i lovforslaget med et kunstig skille mellom analogt og digitalt skapte arkiver som vi mener er lite hensiktsmessig. Generelt er det lagt ned et godt stykke arbeid og mange gode forbedringer i dette lovforslaget, vi ser det likevel nødvendig å kommentere noen av paragrafene.

I. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Folloarkivet støtter forslaget til ny formålsparagraf og at den får et tydeligere og enklere språk som vil være lettere å forstå for de som skal benytte seg av loven. Vi er positive til at formålet også skal omfatte behov i samtiden.

§ 2. Lovens virkeområde

Vi støtter forslaget om utvidet virkeområde slik at samfunnsdokumentasjonen sikres uavhengig av hvordan de offentlige tjenestene er organisert.

Videre støtter vi Arkivforbundets uttalelse om at «bestemmelsen i § 2.4 om lovpålagte oppgaver fremstår noe uklar. Det er jo slik at kommunene setter ut flere oppgaver til private aktører som ikke nødvendigvis er lovpålagt. Vi mener at plikten til å dokumentere tjenesteproduksjon må gjelde uansett om oppgaven er lovpålagt eller ikke lovpålagt.»

§ 5. Definisjoner

Folloarkivet støtter forslaget om et tydelig skille mellom dokumentasjon og arkiv, og ser positivt på en begrepsbruk som sammenfaller med internasjonal praksis og dagligtale. Vi tror dette vil bidra til økt forståelse for arkiv- og dokumentasjonsforvaltning. Vi mener det er viktig med tydelig og presis begrepsbruk og definisjoner og savner tydelig fremstilling av når skillet oppstår og hva det går ut på. Flere begreper brukt i definisjonene og ellers i lovteksten bør gjennomgå, blant annet «virksomhet» og «langtidsbevaring».

II. Plikt til å dokumentere virksomhetens kommunikasjon

Dette kapitlet inneholder både krav til dokumentasjon av virksomheten, og krav til forvaltning av dokumentasjonen. Det siste hører mer naturlig hjemme i kapittel III.

§ 6. Dokumentasjonsstrategi

Vi støtter forslaget om en dokumentasjonsstrategi som bør være et sentralt styringsdokument i virksomheten, og vi er enig i at denne bør vedtas politisk minst hvert 4. år. Vi mener imidlertid at begrepet «strategi» er noe misvisende da kravene bærer større preg av å være en planbeskrivelse. Vi støtter de ulike kravene til innhold fullt ut og mener det er positivt at en redegjørelse for virksomhetens kommunikasjonskanaler, herunder sosiale medier spesifiseres samt krav om referanser til andre styringsdokumenter. Det bør også være krav om referanser fra andre styringsdokumenter til dokumentasjonsstrategien. Som nevnt ovenfor bør begrepet virksomhet defineres.

§ 7. Dokumentasjon i felles systemer

Folloarkivet støtter forslaget om plikt til å dokumentere felles systemer. Vi mener imidlertid denne bestemmelsen legger for mye vekt på hvem som har ansvaret, at dette kan fragmentere ansvaret for dokumentasjonen og fremstå uklart og at det heller burde legges vekt på selve dokumentasjonen.

§ 8. Plikt til å dokumentere virksomhetens kommunikasjon

Vi støtter intensjonene om å dokumentere ekstern kommunikasjon, men denne bestemmelsen bærer preg av å gi en fullstendig dokumentasjonsplikt av all kommunikasjon, uavhengig av innhold og relevans. Både arkivavgrensning og personvern bør ivaretas bedre enn de tilsynelatende gjør i bestemmelsens 1. og 2. ledd.

§ 9. Plikt til å dokumentere informasjonssystemer, databaser, registre mv.

Folloarkivet støtter denne bestemmelsen og mener den er svært viktig. Bestemmelsen setter krav til dokumentasjon av system, type data og personopplysninger. I tillegg til dette mener vi dokumentasjonen også bør inneholde referanse til eventuelle særlover som har vært gjeldende for de handlingene som har ført til dokumentasjon i gitt tidsperiode. Videre mener vi 1. ledd bokstav e) bør presiseres slik at hva som menes med urettmessige endringer kommer klart frem.

§ 12 Dokumentasjonsplikter i annet regelverk

Vi ser positivt på denne bestemmelsen som vil bidra til mer helhetlig dokumentasjonsforvaltning og i større grad sikre likebehandling i både dokumentasjons- og arkivforvaltning.

III. Krav til forvaltning av dokumentasjonen

IV. Særlig om personopplysninger

§ 23. Personopplysninger om avdøde personer og § 24 Behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse

Personvernforordningen gir strengere krav til forvaltning av personopplysninger, men den gjelder nålevende og ikke avdøde. Det er spesielle unntak i personvernforordningen for behandling av personopplysninger for arkivformål, og vi mener avdøde bør ha samme krav på personvern som nålevende også til dette formålet. Vernet på 20 år etter dødsfall som foreslås i § 23 kan i mange tilfeller bli for kort og vi mener denne bestemmelsen heller bør formuleres slik at avdøde sikres samme vern som nålevende.

V. Langtidsbevaring og tilgjengeliggjøring av arkiver

§ 26. Overføring av dokumentasjon til langtidsbevaring

Vi er enige med Arkivforbundet i at lovforslaget mangler en tydelig regulering av ansvar og oppgaver i prosessen rundt avlevering, overføring eller tilrettelegging for langtidsbevaring. Og at det må komme tydelig frem hva som menes med langtidslagring, hvilke oppgaver og prosesser langtidsbevaring består i og at det er knyttet til begrepet om arkivinstitusjon.

§ 28. Ansvar for langtidsbevaring og tilgjengeliggjøring

Folloarkivet mener det må fremstå tydelig hvilket ansvar de ulike forvaltningsnivåene har i forbindelse med langtidslagring og hva dette innebærer.

Nasjonalarkivet gis i andre ledd en lovfestet plikt til å tilby kommuner og fylkeskommuner langtidsbevaring av digitale arkiver til selvkost og en mulighet til tilgjengeliggjøring. Dette har vært diskutert en stund, men slik vi ser det mangler en solid konsekvensutredning på dette punktet. Vi mener dette leddet utgjør hele lovens svakeste punkt.

Langtidsforvaltning av digitalt skapte arkiver er en stor utfordring og vi ser viktigheten med store, solide arkivinstitusjoner og samarbeid i dette arbeidet. Samtidig vil dette lovforslaget kunne medføre utilsiktede negative konsekvenser.

Kommunene er pragmatiske og har en stram økonomi og mange vil trolig velge en slik løsning fremfor medlemskap i en kommunal arkivinstitusjon. Dette kan medføre utmelding fra IKAene eller at disse kun forvalter papirarkiver. Vi får da en monopolsituasjon for bevaring av digitalt skapte arkiver og færre/mindre kommunale arkivinstitusjoner med mindre bredde og gradvis svekket kunnskapsnivå.

Selv om Nasjonalarkivet ser til andre land, internasjonale standarder og samarbeid ligger vi i Norge langt fremme på selve bruken av digitale verktøy, ikke minst i offentlig sektor. Med dagens digitaliseringsstrategi er det nærliggende å tro at dette forspranget vil vedvare en god stund. Vi har dermed mer hastverk enn mange andre på å finne gode løsninger for sikring av data over tid, og hvis all utviklingen foregår på ett sted kan det være risikabelt og gi lite optimale løsninger.

Mens de tidligere statsarkivene støttet oppbygging av interkommunale arkivinstitusjoner i sine fylker gikk Statsarkivet i Oslo motsatt vei og tilbyr depotordning for papirarkiver for kommunene i Akershus. En konsekvens av dette er at kommunene i Akershus ikke har tatt ansvar for å bygge opp en solid felles arkivinstitusjon og arkivforvaltningen henger etter i mange av disse kommunene. Blant annet er det vanskelig tilgjengelig for forskning, krevende å få tak i rettighetsdokumentasjon og formidling av kunnskap om kultur og historie uteblir.

Vi mener det er behov for en konsekvensutredning på dette punktet og at Nasjonalarkivet uansett ikke bør kunne tilby tilgjengeliggjøring av kommunale arkiver. Vi ønsker en utredning som ser på:

- 1) Om vi vil kunne få en monopol-aktør og konsekvenser av dette
- 2) Om det kan føre til en svekkelse av arkivsektorens faglige nivå og -bredde
- 3) Om det kan få konsekvenser som strider mot formålsparagrafens intensjoner

§ 32. Plikt til å gjøre tilgjengelig

Dette lovforslaget er ikke tilstrekkelig til å oppfylle formålsparagrafens intensjoner slik vi oppfatter det. Her bør også formidling sammen med forskning og tilrettelegging for forskning presiseres som primæroppgaver for arkivinstitusjonene.

Generelt er oppgaver og roller til arkivinstitusjoner i for liten grad belyst, noe som vil gjøre det vanskelig å etterleve lovens formål.

VII. Om Nasjonalarkivet

§ 38. Om Nasjonalarkivet

Vi støtter forslaget om nytt navn, fra Arkivverket til Nasjonalarkivet.

Med hilsen

Iselin Bærøe Nerland
leder